

Avvenjingarheimið VÓN í Íslandi:

Misnýtsla er sjúka trúgvinn er uggi

Nýggjur liviháttur skal til

Úrslitini eru góð hjá føroyingunum, sum hava verið á viðgerðarheiminum VÓN í Íslandi. Meira enn helvtin hevur heilt lagt av at drekka, og áhugin fyri at fara á heimið er øktur nógv. Fleiri orsøkir kunnu vera til, at viðgerðin hjálpir so væl føroyingum, men óivað telur tað við, at hjá so nógvum øðrum í Føroyum er tað vanligt liv ikki at nerta rúsdrekka, og tað á rúnaðarlaga i viðgerðini heldur ikki føroyingum frá at taka við viðgerð.

Hetta er nakað av tí, ið kemur fram í frágreiðingini hjá Onnu D. Hentze og Sigrun Samuelsen um viðgerðarmáttan á Vón í Íslandi. Tær báðar hava gjørt frágreiðingina sum eina uppgávu í psykologi-útbúgvingini.

Tær gera ikki nakra niðurstøðu, um hetta er rætti máttin at hjálpa fólki, sum hava trupulleikar av rúsdrekkamisnýtslu. Í staðin lýsa tær, hvussu viðgerðin fer fram, og hvat tað er, sum fær fólki fullkomiliga at broyta livsáskoðan og finna onnur virði í livinum.

Tey seinastu árin er rúsdrekkamyndisla í Føroyum vaksin nógv. Árliga nýtslan er, tá alt er roknað, um seks litrar av reinum alkoholi fyri hvørt fólk. Tað er nokulunda tað sama sum í Íslandi, Norøgi og Svøríki. Í Danmark er talið 12 litrar, og í Grønlandi 21 litrar. Tó skal leggjast aftrat, at sjálvt um eingin kannning er gjord í Føroyum av, hvørjir bólkir av fólkinum drekka, so er tað heilt greitt, at heilt nógv fráhaldsfólk eru. Av teimum eru kvinnurnar størri helvtin. Hildið verður, at 30-40% av føroyingum eru fráhaldsfólk.

Lætt at sleppa á Vón

Eingin dugir at siga, hvussu nógvir rúsdrekkamisnýttarar eru í Føroyum, og hvussu nógv hetta talið er vaksið. Tað veldist eisini um, hvar markið verður sett.

At senda eitt fólk úr Føroyum til Íslands at fáa

viðgerð kostar einar 30.000 krónur. Hesar pengarnar rindar Almennastovan við heimild í forsorgarlógini. Treytir eru ongar. Øll, sum biðja um at sleppa á avvenjingarheimið í Íslandi, fáa loyvi til tess. Og gevur fyrsta viðgerðarroyndin ikki úrslit, ber í flestu førum til at royna aftur. Frá 1984 og fram til í summar høvdu 120 føroyingar fingið viðgerð á VÓN.

Hvussu ber tað til, at tað almenna ikki heldur meira aftur, sum á øðrum økjum, við at jætta pengar til hesa viðgerð? Anna og Sigrun halda, at tað tað er

ikki fram, uttan so at tey onkursvegna biðja um ella fáa hjálpi. Ein stórir partur vil hvørki fyri sær sjálvum ella øðrum viðgangi, at tey ikki hava tamarhald á rúsdrekkamisnýtsluni.

Í Føroyum finst einki yvirtilt yvir, hvussu nógv fólk hava fingið hjálpi fyri rúsdrekkamisnýtslu. Men á psykiatrisku deildunum í Havn hava i tidsarskeiðinum 1971 til 1985 umleið 800 fólk verið innlögð fyri misnýtslu. Á Blákrossheiminum í Havn hava tilsamans 70 fólk biðt, frá tí at heimið byrjaði í 1984 til í summar. Kommun-

Nógvir spurningar

Anna D. Hentze og Sigrun Samuelsen hava, sum nevnt, í frágreiðingini ikki mett um hetta er rætti máttin at hjálpa fólki við rúsdrekkatrupulleikum. Tað var ikki teirra uppgáva. Men nógvir spurningar áttu at verið viðgjordir. Eitt nú at misnýtsla verður roknað fyri at vera ein sjúka. Eisini kundi verið áhugavert at sammett fullkomiliga avhald við rúsdrekkamisnýtslu við eftirliti, siga tær.

tí viðgerðarhátturin er so væl royndur, og at úrslitini eru so góð. Sagt verður, at fyri hvørji 10 leggja seks fullkomiliga av at drekka. Roknað er eisini út, at samfelagið skjótt vinnur pengarnar inn aftur — tær 30.000 krónur fyri hvørt fólk, um viðgerðin eydnast, og maðurin ella kvinnan aftur fer at virka í samfelagnum. Vist verður eisini á, at fyri hvønn misnýttara verða i miðal fimm onnur fólk rakt, tað kann vera hjúnarfelagin, børn, arbeiðsgevari og foreldur. So við at hjálpa einum misnýttara fáa fimm onnur hjálpi.

Krógva misnýtsluna

Samstundis sum tað er meira vanligt í Føroyum enn i nógvum øðrum londum at vera avhaldsfólk, so hevur tað stranga samfelagið á tí økinum við sær, at ógvuliga nógv krógva, at tey eru misnýttarar. Trupulleikar teirra koma

læknarnir hava givið heilt nógvum antabus. Tø finnst eingi, men tey verða stórir og stórir fyri hvørt ár.

Tey flestu, sum hava fingið hjálpi, hava verið heilt illa fyri. At tey flestu misnýttararnir biðja sum longest, er orsakað av, at einki veruligt viðgerðartilboð higartil hevur verið í Føroyum. Einki uttan avrúsing, at verða styrkt aftur líkamliga og antabus. Á Blákrossheiminum hevur møguleikin eisini verið at fáa sálarligan stuðul og sosiala umsorgan, sum nógvum misnýttarum stórliga tørvar. Men beinleiðis viðgerð hevur eingin kunnað fingið.

Og júst tí at føroyska samfelagið ikki hevur havt nokur tilboð, bleiv áhugin fyri at fara til Íslands at fáa hjálpi so stórir. Fram til í summar høvdu 120 føroyingar verið á Vón, og fleiri teirra høvdu ongantíð áður roynt aðra hjálpi. Øll hava heldur ikki verið líka illa fyri.

Fyri umleið tveimum árum síðani vóru umboð úr viðgerðarheiminum VÓN úr Íslandi og greiddu føroyingum frá heiminum og viðgerðarháttinum

Misnýtsla er sjúka

Viðgerðin á Vón í Íslandi er eftir amerikanskari uppskrift, ið íslendingar kendu frá viðgerð í USA. Tað vóru sostatt fyrrverandi misnýttarar, sum stovnaðu Vón. Á Vón eru fólk úr øllum Norðurlondum, og málið er skandinávskt.

Hugsjónin í viðgerðini er, at rúsdrekkamisnýtsla er ein sjúka. Misnýttararnir hava allir sjúkuna, at teir drekka ov nógv og óhóskandi. Og tað er drekkariði, ið hevur alt tað ónda við sær. Sagt verður, at henda sjúkan rakar summi. Harvið hevur misnýttarin ikki ábyrgdina. Út frá hesum nýtist misnýttaranum ikki at kenna skyld.

Hetta er nakað nýtt, at uppfata rúsdrekka sum orsök til trupulleikarnar. Tað vanliga hevur annars verið at sæ misnýtsluna sum eina fylgju. Tað hevur eisini altíð verið sagt, at neyðugt var at fáa misnýttaran at vilja viðgerast. Her verður í staðin sagt, at misnýttarin nýðist heilt til botns fyri at ynskja broyting, men tey, sum koma av sær sjálvum, onkursvegna kenna seg noydd til tað. Ikki at vilja hava viðgerð og at avnotta, siga tey eisini vera sjúkueykenni.

Eitt mál er eisini at upplýsa um misnýtsluna. Tí á sama hátt sum misnýttarin avnottar alt samfelagið, bæði familja, arbeiðsgevarar, vinir o.o. Tosað verður um kemiskt bundni. Misnýttarin skal læra at liva við sjúkuni og hjálpast at hava tamarhald á tí.

AA

AA nevna tey seg, anonymir alkoholikarar. Tað eru tey, sum hava fingið viðgerð, hava lagt av og nú eru í rørluni um tað kann sigast so. Størsti parturin av starvsfólkum á Vón eru AA-arar. Men har eru eisini fakfólk í vanligum týðningi, sum fysioterapeutar, sosialarbeiðarar, sjúkrasystarar og prestar. Tað eru tó AA-

ararnir, sum standa fyri tí mestu viðgerðini.

AA-ararnir bera bæði bóðskapin hjá AA til tey innlögdu og eru fyrimynd við sinum royndum. Nóg av viðgerðini fer fram í bólkum, har øll tosa opið saman. Ósannar søgur verða hart afturvistar. AA-ararnir. Við eldhuga royna AA-ararnir teimum innlögdu vónina um, at viðgerðin fer at eydnast.

Bólkaarbeiði

Royndirnar vísa, at arbeiðið í smáum bólkum við einum AA-arar sum leiðara, gevur úrslit. Endamálið er at fáa fólkin at tosa um persónligar trupulleikar og at taka avgerðir. Vanligastu trupulleikarnir eru beiskleiki, vreiði, illkennan, avnottan, skomm, skyldkensla, stórlæti og sjálvshugsan.

Í bólkum uttan nakran leiðara tosa fólkin um trupulleikarnar hjá hvørjum øðrum, bæði fyrrverandi og núverandi misnýttarar. Endamálið við hesum er, at báðir partar læra av hvørjum øðrum.

Tað er eisini annað bólkaarbeiði, og fyrrlestrar eru fimm morgnar um vikuna, og tey innlögdu verða biðin um at fylgja øllum. »Sjúklingurin« hevur eisini sin venjar, ein fyrrverandi misnýttari í sama aldri og av sama kyni. Uppgávan hansara er at stuðla.

Á heiminum hava øll onkra praktiska arbeiðsuppgávu, t.v.s. at tey hava ábyrgd, og hetta skal hjálpa teimum at liva uttan rúsdrekka teir 30 dag-

arnar, sum viðgerðin varir. Er sjúklingurin heilt illa fyri, fær hann hjálpi frá serútbúnum fólki, sálfrøðingi, presti ella øðrum.

Tá avrúsingin er av, verður arbeiðið við at fáa misnýttaran at viðganga og góðtaka, at hann er bundin av rúsdrekka. Hann lærir eisini at skilja, at hann nýðist at broyta livihátt, og at hann hevur evni og møguleika at gera tað.

Familjusjúka

Rúsdrekkamisnýtsla verður roknað fyri at vera ein familjusjúka. Tað skal skiljast sum at ikki bara misnýttarin er sjúkur, tí øll familjan verður rakt. Tí tekur AA eisini familjuna við í eftirviðgerðina. Sagt verður, at um familjan ikki skilir, hvat hendir, so kann hon verða við til at halda misnýttaranum til at drekka, ella fáa hann aftur at drekka, uttan at vilja tað. Við Onnu og Sigrun segði ein misnýttari, at um konan skilti litið av øllum, meðan hann drakk, so skilti hon upp aftur minni aftan á. Funnist er fram til, at 60 pst. av øllum, verða skild eftir at hava fingið viðgerð. Hetta verður tulkað sum prógv um, at familjan ikki hevur havt fatan fyri tí, sum gjørt verður.

Sjálvt um familjan vil tað besta, so er framferðin hjá henni í flestu førum skeiv. At formana hevur við sær, at misnýttarin kennir seg forfylgdan og fær nýggja orsök til at drekka. Er misnýttarin